

professional qualifications, the formation of an extensive institutional framework that can ensure the involvement of professional associations in the processes of standardization and assessment of qualifications, careful study of labor market needs promising qualifications and more.

In Ukraine, the Law on Education was adopted and the National Agency for Qualifications, a body authorized to implement policy in the field of qualifications, was established. The first steps of his activity revealed that the country lacks a harmonized legal framework for professional qualifications and regulated professions, professional standards, the National Qualifications Framework, the activities of qualification centers and professional associations. Institutional mechanisms should be put in place to ensure that policies on qualifications are updated and harmonized, in particular with regard to the recognition of professional qualifications obtained in other countries or through non-formal learning.

Keywords: professional qualification, recognition of qualifications, framework of qualifications, professional standards, professional associations, National Agency for Qualifications.

<https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series22.2020.28.02>

УДК 94(477)

Бровко О. В.

КАРПАТСЬКИЙ ЄВРОРЕГІОН ЯК ФОРМА ТРАНСКОРДОННОЇ СПІВПРАЦІ В ЄВРОПІ

Розглянуто Карпатський євро регіон як важливе надбання регіонів Центральної Європи, що об'єднали свої зусилля задля узгодженої проєвропейської політики, зміцнення багатосторонніх відносин на державному та місцевому рівнях у багатьох сферах. Досліджено еволюцію розвитку Карпатського євро регіону як однієї з основних форм транскордонного співробітництва. Розкрито основні аспекти формування Карпатського євро регіону. Проаналізовано вплив складного історичного минулого, а також складного сьогодення євро регіонів на приєднання країн до Карпатського євро регіону та еволюцію ставлення України, Польщі, Словаччини, Румунії та Угорщини до транскордонного співробітництва в рамках Карпатського євро регіону. Досліджено регіональну співпрацю в регіоні Карпати в сучасних умовах, зокрема розглянуто основні напрямки співпраці в рамках Карпатського євро регіону та висвітлені плани на подальшу діяльність. Дано оцінку змінам та переважаючим тенденціям в функціонуванні Карпатського євро регіону. Дослідження продемонструвало динамічний та прогресивний розвиток транскордонного співробітництва в рамках Карпатського євро регіону, що призводить до активізації міжінституційних контактів та породжує проєкти, що посилюють інтеграційні процеси. Крім того, виявлено, що завдяки міжрегіональним зв'язкам та контактам чотири країни Карпатського євро регіону стали членами Європейського Союзу, що надало євро регіону юридичну самостійність і можливість впливати на видаткову частину фондів Європейського Союзу. Встановлено, що належна інституційна та нормативно-правова база забезпечує країнам рівноправне впровадження та реалізацію різноманітних ініціатив та проєктів і безпосередньо допомагає Україні впевнено інтегруватися до Європи.

Ключові слова: Карпатський євро регіон, Польща, Україна, Словаччина, Румунія, Угорщина, Європа, Європейський Союз, транскордонне співробітництво.

В умовах поступової європейської інтеграції України, транскордонне співробітництво є одним із пріоритетів державної політики, як новий напрям розвитку соціально-економічних та організаційно-правових відносин, зокрема у прикордонних районах. Розширення Європейського Союзу, вступ України до Світової організації торгівлі, глобальна економічна криза та процеси глобалізації суттєво впливають на соціально-економічний розвиток

української держави. Для України є важливим використання потенціалу транскордонного співробітництва як інноваційного інструменту державної регіональної політики. Карпатський євро регіон є першим євро регіоном заснованим в Центральній Європі та одним із основних форм транскордонного співробітництва. Саме тому дослідження розвитку цілісної структури Карпатського євро регіону є *актуальним*.

Питання, пов'язані з функціонуванням Карпатського регіону, є об'єктом наукового інтересу як зарубіжних, так і вітчизняних вчених (М. Мальський, Н. Мікула, І. Студенніков, Р. Федан, С. Mitřajewa, W. Piła, W. Krawciw, I. School та інші). Однак, на нашу думку, багато проблем, що стосуються формування та функціонування Карпатського євро регіону в нових геополітичних умовах заслуговують на подальше осмислення з боку вітчизняних політиків та вчених.

Метою статті є аналіз транскордонного співробітництва в рамках Карпатського євро регіону. Відповідно до мети роботи були поставлені завдання: 1) розглянути основні аспекти формування Карпатського євро регіону; 2) проаналізувати еволюцію ставлення країн до транскордонного співробітництва в рамках Карпатського євро регіону; 3) дати оцінку здійсненню регіональної співпраці в регіоні Карпати в сучасних умовах.

Карпатський євро регіон – це специфічна євро регіональна структура, яка дещо відрізняється від інших утворень цього типу. Схожість з іншими євро регіонами полягає лише в подібних загальних цілях, пов'язаних з активізацією транскордонних зв'язків, трансформацією характеру поділу кордонів і пом'якшенням наслідків периферійності. Дослідники вже традиційно відмічають, що Карпатський євро регіон є деякою сумішшю націй та релігій, мозаїкою національних меншин – українців та угорців у Словаччині, поляків в Україні, угорців у Румунії та циган по всій області. У євро регіоні є три основні християнські обряди (римо-католицький, греко-католицький і православний), що, безперечно, зумовлює складність інтеграційних процесів у ньому. Територія євро регіону віддалена від столиць країн, що входять до його складу, і є менш розвиненою частиною кожної з цих країн [1, с. 105].

Євро регіон Карпати – перший євро регіон на теренах Центральної та Східної Європи, було створено у Дебрецені в Угорщині 14 лютого 1993 р. Основними цілями його було визначено таке: координація спільних дій; сприяння співробітництву у сферах економіки, науки, екології, освіти, культури та спорту; підтримка реалізації транскордонних проектів; співробітництво з міжнародними інституціями та організаціями на паритетних засадах [2, с. 3].

З нормативних документів відомо, що Карпатський євро регіон складається з прикордонних адміністративних одиниць п'яти держав – Польщі (Підкарпатське воєводство); Словаччини (Кошицький та Прешовський краї); Угорщини (області Боршод-Абауй-Земплейн, Гевеш, Яс-Надькун-Солнок, Саболч-Сатмар-Берег, Гайду-Бігар та міста з обласним статусом Дебрецен, Егер, Мішкольц, Ніредьгаза); України (Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Чернівецька області) та Румунії (округи Бігор, Ботошані, Марамуреш, Сучава, Сату-Маре, Зілаг і Харгіта) [3].

Площа Карпатського Євро регіону під час його заснування становила близько 53 тис. кв. км., а кількість населення – 5 млн. жителів [4, с. 98]. У наш час його площа становить понад 148 тис. кв. км., а кількість населення перевищує 16 млн. осіб.

Євро регіон виник при незвичних умовах, оскільки на момент його утворення всі країни перебували поза межами членства в ЄС. Винятком можна вважати тільки Польщу, країну, яка вже врегулювала свої відносини з ЄС (включаючи Угоду про асоціацію), і таким чином отримала статус майбутнього члена ЄС.

Складне історичне минуле, а також складне сьогодення євро регіонів призвело до того, що приєднання країн до Карпатського євро регіону відбувалося неохоче та обережно. У 1990-х рр. лише Україна була захоплена ідеєю вступу до цього євро регіону, поєднуючи її з надією наблизитись до Європи.

Причина негативного ставлення Словаччини до вступу полягала у складній історії словацько-угорських відносин. Влада Словаччини ототожнювала участь у євро регіоні зі вступом до автономії територій, населених угорською меншиною. Вважалося, що євро регіон – це «пастка для словаків», інструмент, за допомогою якого угорці хочуть змінити кордон зі Словаччиною.

Угорці мали інше бачення євро регіону та прагнули створити євро регіон Карпати-Тиса, до якого входили б Румунська Трансільванія та Воєводіна. Ці райони населені переважно угорською меншиною. Зрештою вони приєдналися до євро регіону з дещо іншими межами.

На небажання вступу Румунії до євро регіону вплинули суперечки між Румунією та Угорщиною щодо історичного минулого районів, які входять до їхнього складу. У 1970 р. академії наук обох країн створили спільну румуно-угорську комісію, якій дещо вдалося налагодити зв'язки між двома країнами. Вона припинила свою роботу в 1982 р. Хоча комісія мала дуже обмежені повноваження, але отримала кілька «маленьких, але важливих» перемог, що призвело до впровадження елементів культурної спадщини Угорщини в підручники історії Румунії та навпаки. Наприклад, Румунія визнала важливість творів угорського композитора Ф. Ліста, натомість угорці почали вивчати творчість румунського національного поета М. Емінеску[2].

Отже, первинно майже всі держави ставились дещо вороже до вступу в євро регіон Карпати, причиною чого є складне спільне історичне минуле країн. Польща також не була виключенням, вона мала значні сумніви щодо доцільності вступу в євро регіон. Лише Україна з великим ентузіазмом віднеслась до вступу в євро регіон. Вважалося, що євро регіон є можливістю економічної та культурної співпраці, вікном в ЄС та можливістю відкрити світові Закарпаття.

Сьогодні ситуація докорінно змінилася, всі країни Карпатського євро регіону, окрім України, є членами ЄС. Україна як і раніше позитивно ставиться до співробітництва в рамках Карпатського євро регіону, що пов'язано з переконанням можливості подальшої європеїзації України. Проєвропейські настрої лише посилюють необхідність участі держави в різних європейських проєктах співробітництва.

У Словаччині Карпатський євро регіон більше не розглядається як пастка, вважається, що це об'єднання сприяє забезпеченню добросусідства та безпеки в регіоні. Це також вагомий інструмент формування особливої спільної просторової зони безпеки.

В Угорщині членство в євро регіоні Карпати переважно вважають важливим та корисним. Країна підтримує Україну в її прагненні до євроінтеграції, співпрацює з нею як і в рамках євро регіону, так і в рамках Східного партнерства [2].

У Румунії ставлення до євро регіону Карпати загалом сприятливе, однак умови історичного небажання інтеграції в євро регіон ще не були повністю ліквідовані.

Позиція Польщі «вирівняна», вона шукає мирного сусідства з Україною спочатку через євро регіон, а потім через ініціативу Східного партнерства [5].

Науковці зауважують, що основними напрямками співпраці в рамках Карпатського євро регіону є:

- розвиток його сучасної економічної структури, збільшення притоку іноземного капіталу, спільне використання енергетичних ресурсів, вироблення програм регіонального розвитку, виробництво конкурентоспроможної продукції;
- гармонійний розвиток людської інфраструктури;
- розвиток системи охорони здоров'я, соціального та культурного захисту;
- вироблення спільної політики щодо охорони довкілля, різнобічний розвиток туризму, транспортного зв'язку на території Карпатського євро регіону, подолання проблеми недостатньо розвинутої інфраструктури;
- зміцнення європейського та атлантичного співробітництва [6].

Більше ніж 50 двосторонніх угод про співпрацю в економічній, культурній, науковій, освітній сферах було укладено в євро регіоні Карпати [7, с. 474].

Безсумнівним видається той факт, що користь від участі в Карпатському євро регіоні є спільним знаменником для всіх його держав-членів, підставою для проектування майбутніх заходів. Спираючись на цей потенціал, проводяться заходи для сприяння (і координації) соціально-економічного розвитку євро регіону. Зокрема, 11 жовтня 2018 р. відбувся Міжнародний Карпатський форум співпраці – зустріч різних представників державного та приватного секторів, що представляють національний та міжнародний рівні співпраці. Форум проходив під гаслом «Карпати – загальний соціально-економічний простір на порозі нових викликів». Форум був місцем для обміну думками, аналізу, подання подальших планів розвитку Карпатського регіону, таких як: туризм, охорона навколишнього середовища, територіальний маркетинг, роль соціальних медіа у рекламуванні району Карпат. Також був підведений підсумок 25 років існування Карпатського євро регіону та транскордонного співробітництва. 25-ту річницю заходу відзначили міжнародною конференцією «Транскордонна статистика та просторова згуртованість – виклики та перспективи». У її рамках було підсумовано поточну діяльність євро регіону, а також наслідки транскордонного співробітництва та досягнення, що мали місце в розвитку регіону за даний час. Розвиток туризму, обмін досвідом і, насамперед, зміцнення співпраці та інтеграції між місцевими та регіональними громадами, що утворюють Карпатський євро регіон, залишатимуться і надалі пріоритетними для подальшої діяльності [8].

Від початку створення євро регіональної структури держави-учасниці опинилися у сфері фінансової допомоги з боку ЄС. На той час, як зазначалося вище, до складу євро регіону входили лише країни не члени ЄС. Це слід зазначити як своєрідну сенсацію, адже суть євро регіону полягає в тому, що до його складу входить щонайменше одна країна – член ЄС. Однак навіть ця виняткова ситуація (до 2004 р.) давала можливість надходження допомоги, хоча на певних умовах і в дещо обмеженій мірі.

Карпатський євро регіон сприяє співробітництву не тільки між його членами, але й між державами всього Євросоюзу [7]. Міжрегіональні зв'язки та контакти сприяли вступу чотирьох країн Карпатського євро регіону до ЄС. Інтеграція до ЄС євро регіону надала йому юридичну самостійність і можливість впливу на видаткову частину фондів ЄС. Водночас із розширенням ЄС різниця в рівні життя країн-членів ЄС і тих, які не стали його частиною, стала більш помітною. Пришвидшилися темпи розвитку нових членів ЄС.

Отже, Карпатський регіон є своєрідним експериментом євро регіоналізації, в якому об'єднані зусилля регіонів країн Центральної Європи для посилення на державному та регіональному рівнях багатосторонніх відносин у різних сферах і проведення проєвропейської політики. Карпатський євро регіон унікальний щонайменше з двох причин: по-перше, це перша структура такого типу в Центральній та Східній Європі, по-друге, він складається з регіонів, що належать до країн колишнього соціалістичного блоку та на момент його утворення жодна з них не була членом Євросоюзу.

Транскордонне співробітництво сприяло формуванню взаєморозуміння та довіри між державами Карпатського євро регіону, долало наслідки складного історичного минулого, які існували століттями. Це надзвичайно важливо, враховуючи той факт, що євро регіон побудований практично без врахування етнічно-культурного принципу. Стратегія сталого розвитку, реалізована п'ятьма країнами євро регіону, створила структуру, яка розвивається, реагуючи на нові виклики мінливого середовища, породжує нові й творчі проєкти, що націлені на майбутнє та на посилення інтеграційних процесів. Кожна з країн Карпатського євро регіону має власні економічні, політичні та національні інтереси. Глобалізація та економічна інтеграція в Карпатському євро регіоні істотно впливають на розвиток регіональної інноваційної системи та допомагають Україні інтегруватися до ЄС. Саме цей складний вектор пошуку політико-культурних зрушень у тісному зв'язку з соціально-економічними інноваціями та здобутками вважаємо перспективним предметом подальших політологічних досліджень.

Використана література:

1. Гулич О. І. Євроінтеграційні та регіональні аспекти сталого розвитку Карпатського регіону // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Регіональна політика: досвід Європейського Союзу та його адаптація до умов України / ІРД НАН України; за ред. М. І. Долішнього. Ч. III. Л.: 2003. С. 101–107.
2. Карпатський євро регіон: 5 років діалогу та співробітництва. Ужгород: ІВА, 1998. 12 с.
3. Статут міжрегіональної організації «Карпатський євро регіон». URL: <http://euroregionkarpaty.com.ua/karpaty/2010-03-20-22-56-53/2010-03-21-01-00-05.html> (дата звернення: 01.12.2019).
4. Керецман В. Спеціальна (вільна) економічна зона «Закарпаття» і міжрегіональна асоціація «Карпатський Євро регіон» як механізм місцевого економічного та регіонального розвитку // Місцевий та регіональний розвиток в Україні: досвід Закарпаття / Київський центр Інституту Схід–Захід / За ред. М.Лендєл. К.: Міленіум, 2001. С. 91–104.
5. Ślusarz G. Potrzeby i możliwości rozwoju współpracy transgranicznej na przykładzie Podkarpacia // Spójność społeczno-ekonomiczna a modernizacja regionów transgranicznych [Відп. ред. М.Г. Woźniak]. 2008. URL: <https://www.ur.edu.pl/file/6538/05-Slusarz.pdf> (дата звернення: 01.12.2019).
6. Матвієнко В.М. Євро регіон «Карпати» // Українська дипломатична енциклопедія. Т.1. К.: Знання України, 2005. 759 с.
7. Головач Ю. В. Карпатський євро регіон як форма транскордонного співробітництва України з країнами ЄС. URL: http://www.rusnauka.com/15_AHSN_2010/economics/67853.doc/htm (дата звернення: 01.12.2019).
8. Furman Ł. Współpraca transgraniczna Polski w ramach Euroregionu Karpaty, Wydawnictwo Stowarzyszenia Współpracy Polska – Wschód, Kielce. 2013. <https://doi.org/10.14746/rie.2019.13.25> (дата звернення: 01.01.2020).

Brovko O. Carpathian Euroregion as a Form of cross-border Cooperation in Europe

The Carpathian Euroregion is considered as an important asset of the Central European regions, which have joined forces for a coordinated pro-European policy, strengthening multilateral relations at the state and local levels in many areas. The evolution of the Carpathian Euroregion as one of the main forms of cross-border cooperation is analyzed. The main aspects of the formation of the Carpathian Euroregion are revealed. The influence of the complex historical past as well as the complex present of the Euroregions on the accession of the countries to the Carpathian Euro region and the evolution of the attitude of Ukraine, Poland, Slovakia, Romania and Hungary to cross-border cooperation within the Carpathian Euroregion are analyzed. Regional cooperation in the Carpathian region has been investigated in the present conditions, in particular the main directions of cooperation within the Carpathian Euroregion are examined and plans for further activities are highlighted. The changes and prevailing trends in the functioning of the Carpathian Euroregion are evaluated. The study demonstrated the dynamic and progressive development of transfrontier co-operation within the Carpathian Euroregion, which intensifies inter-institutional contacts and generates projects that enhance integration processes. In addition, the study found that, thanks to interregional links and contacts, four countries of the Carpathian Euro region have become members of the European Union, which has given the Euroregion legal autonomy and the ability to influence the expenditure side of European Union funds. It is established that a proper institutional and regulatory framework provides countries with equal implementation and implementation of various initiatives and projects and directly helps Ukraine to integrate confidently into Europe

Keywords: Carpathian Euroregion, Poland, Ukraine, Slovakia, Romania, Hungary, Europe, EU, cross-border cooperation.